

Handläggare: Gunilla Schedin
Telefon: 508 09 015

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
2010-08-26

Ändrade riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen i Stockholm - remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Karin Norman
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms och Kungsholmens stadsdelsnämnd med anledning av ett förslag till ändrade riktlinjer för stadens tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning. Ändringen föranleds av att vissa nya bestämmelser införs i alkohol- respektive tobakslagen och att både JO och Statens folkhälsoinstitut anser att provköp inte längre bör tillämpas i tillsynsarbetet.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de föreslagna riktlinjerna men anser att ansvaret för information till handlare kring aktuell lagstiftning och försäljningsfrågor även fortsättningsvis ska ligga på SAN. Förvaltningen har däremot inget att invända mot förslaget om att anmälan om försäljning i fortsättningen ska göras till socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder och från stadsledningskontoret med anledning av ett förslag från socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) om ändrade riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 27 augusti 2010.

Ärendet

Ansvarsfördelningen inom staden

Ansvar för tillsyn över försäljning av folköl och tobak ligger på stadsdelsnämnderna medan SAN svarar för samordning, information, utbildning, konsultativt stöd samt bransch- och myndighetsövervakning. SAN har även ansvar för att följa upp stadsdelsnämndernas tillsynsplaner och svarar också för uttag av tillsynsavgifter.

Ändringar i tobakslagen och alkohollagen

Från och med den 1 augusti 2010 har nya bestämmelser i tobakslagen tillkommit, vilket bl.a. innebär att kommunen har möjlighet att meddela försäljningsförbud upp till sex månader för de som säljer tobaksvaror. Kommunen har vidare fått ansvar för tillsyn av märkning av tobaksvaror, vilket tidigare legat på Statens folkhälsoinstitut (FHI). Anmälningsskyldigheten har skärpts och det är numera straffbart att inte anmäla försäljning av tobaksvaror till kommunen. Polismyndigheten blir, tillsammans med kommunen, tillsynsmyndighet.

Från och med den 1 augusti 2010 finns även vissa nya bestämmelser i alkohollagen, vilket innebär att den inom kommunen ska finnas en plan för tillsynen. Anmälningsskyldigheten vid försäljning av folköl har förtydligats och anmälan måste lämnas innan försäljningen påbörjas.

Provköp

Justitieombudsmännen (JO) har under 2009 granskat handläggningen av ärenden enligt alkohollagstiftningen i Karlskrona och uppmärksammat att kommunen bedrivit tillsyn över folkölsförsäljningen genom s.k. provköp. JO anser att provköpen strider mot principen att dold myndighetsutövning inte bör förekomma. Enligt JO bör metoden inte användas, så länge den inte har stöd i lagstiftningen.

FHI rekommenderar därför inte längre att kommunerna genomför provköp som metod i folköls- och tobakstillsynen.

Förslag till ändring av stadens riktlinjer för folköls- och tobakstillsyn

Omkring tre fjärdedelar av landets kommuner har genomfört provköp som en metod i samband med tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning. Sedan 2006 har

metoden mera systematiskt använts i Stockholms stad. Mot bakgrund av JO:s uttalande och FHI:s rekommendationer anser SAN att provköp inte ska ingå som metod vid tillsyn över folköls- och tobaksförsäljning.

Vad gäller möjligheten att, genom de ändringar som nu införs i tobakslagen, förbjuda försäljning av tobak upp till sex månader föreslås att försäljningsförbud ska användas först efter att föreläggande eller varning meddelats. En varning kan dock kombineras med ett föreläggande.

När det gäller tillsynsbesök föreslås att stadsdelsförvaltningarna erbjuder polisen att vara med vid besöken. I de fall det finns det särskilda problem på ett försäljningsställe bör besöken genomföras tillsammans med polisen. Tillsynsbesöken föreslås kunna kombineras med informationsträffar för personalen om de centrala bestämmelserna i alkohol- respektive tobakslagen.

Vidare föreslås att tillsynspersonalen, i samband med tillsynsbesöken, ska begära att få ta del av det egenkontrollprogram varje näringsidkare som säljer folköl och eller tobak är skyldig att upprätta. Finns inget egenkontrollprogram ska handlaren informeras om att skyndsamt upprätta ett program och skicka in detta till stadsdelsförvaltningen. Har program inte inkommit inom en vecka ska ett tillsyns- ärende inledas. I och med att tillsynsärende inlett får handlaren ytterligare en tid på sig att komma in med ett egenkontrollprogram.

SAN föreslår vidare att stadsdelsförvaltningarna minst en gång om året ska bjuda in handlarna till en lokal informationsträff kring försäljningsfrågor. Polisen ska erbjudas att vara med. Sedan 2005 har socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen SAF tillsammans med branschen och polisen, genomfört den typen av utbildningsinsatser.

Anmälan om försäljning av folköl och tobak ska, enligt nuvarande riktlinjer, göras till stadsdelsförvaltning i respektive stadsdelsområde. För att underlätta för handlarna och säkerställa att anmälan hanteras på likartat sätt föreslås att anmälan i fortsättningen ska göras till SAF.

Vidare föreslås att varje försäljningsställe ska få ett registreringsbevis som visar att anmälan gjorts. I samband med tillsynsbesök ska tillsynspersonalen fråga efter registreringsbevis och även kontrollera att det är rätt juridisk person som bedriver försäljningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av personal- och kansliavdelningen i samarbete med socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de föreslagna riktlinjerna. Det är bra att tillsynen över försäljning av folköl och tobak mer än tidigare inriktas på information till handlare och butiksanställda om gällande bestämmelser.

Förvaltningen anser dock att ansvaret för information till handlare kring aktuell lagstiftning och försäljningsfrågor även fortsättningsvis ska ligga på SAN. Detta med tanke på den stora skillnad som finns stadsdelsområdena emellan, inte minst vad gäller antal försäljningsställen. Ett för staden samlat ansvar för information och utbildning gör att alla handlare får samma information. Staden får på det sättet också en samlad bild av i vilka avseenden det kan finnas behov av närmare information och vilka frågor som eventuellt kan behöva utredas ytterligare när det gäller tillsynsarbetet och tillämpningen av stadens riktlinjer.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnderna, som ett komplement till centralt anordnade informations- och utbildningstillfällen, ska ansvara för att på lokal nivå erbjuda anställda i större butiker och butikskedjor internutbildning i form av att tillsynsansvarig handläggare deltar i exempelvis personalmöten för att informera om gällande lagstiftning på området, stadens riktlinjer och liknande. Informationen kan på det sättet anpassas till lokala behov, problem och förutsättningar.

Förvaltningen stödjer helt förslaget om att anmälan av försäljning av tobak och folköl ska göras till SAF istället för till stadsdelsförvaltning i respektive stadsdelsområde. En samordnad och likartad hantering av anmälningar bör kunna ge effektivitetsvinster och samtidigt underlätta för handlarna som inte alltid har klart för sig till vilken stadsdelsförvaltning anmälan ska göras.

Vad gäller provköp har FHI nu fått regeringens uppdrag se över möjligheten till en ändring i lagen som gör att provköp kan ingå som en del av kommunens tillsyn, alternativt hitta andra metoder för att kunna följa upp att butiksanställda gör ålderskontroller vid köp av folköl och tobak.

I remisshandlingarna uppges att stadens handlare, efter att stadsdelsförvaltningarna 2006 börjat arbeta mera systematiskt med metoden, blivit betydligt bättre på att kontrollera köparens ålder i samband med folköls- och tobaksförsäljning. Inom

stadsdelarna Kungsholmen och Norrmalm finns cirka 250 försäljningsställen som tillhandahåller folköl och eller tobak. Tillsynsarbetet bedrivs i samverkan mellan de båda stadsdelsnämnderna. Under åren 2007 - 2009 har provköp gjorts minst en gång per år på vart och ett av dessa försäljningsställen och som förvaltningen bedömer det har metoden haft god effekt.

Som förvaltningen uppfattat det har också handlarna själva i allmänhet varit positiva till metoden och det har oftast varit lätt att, i samband provköpen, inleda en dialog med handlarna och butiksanställda kring gällande bestämmelser. Det faktum att provköp inte längre kan tillämpas som en del i tillsynsarbetet gör att det blir betydligt svårare att kontrollera huruvida minderåriga tillåts köpa tobak och folköl.

Bilaga

Remiss angående ändrade riktlinjer för tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning.